

Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (ODIHR)
under Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE)

DANMARK

FOLKETINGSVALG I UTIDE

1. november 2022

Endelig rapport fra ODIHR's hold af valgobservatører

Warszawa
13. april 2023

INDHOLDSFORTEGNELSE

I. SAMMENFATNING.....	1
II. INDLEDNING OG BIDRAGYDERE	3
III. BAGGRUND OG POLITISK MILJØ	4
IV. JURIDISK RAMME OG VALGSYSTEM.....	4
V. PARTI- OG KANDIDATREGISTRERING	7
VI. VALGKAMPEN OG VALGKAMPSMILJØET	9
VII. PARTI- OG VALGKAMPSFINANSIERING.....	11
A. FINANSIERINGSKILDER	11
B. UDGIFTER.....	13
C. INDRAPPORTERING OG REDEGØRELSE	14
D. OVERBLIK	16
VIII. VALGOBSERVATION	17
IX. ANBEFALINGER.....	17
BILAG: SLUTRESULTATER.....	19
OM ODIHR	20

**DANMARK
VALG I UTIDE
1. november 2022**

Endelig rapport fra ODIHR's hold af valgobservatører¹

I. SAMMENFATNING

På invitation fra de danske myndigheder og på baggrund af indsigterne og konklusionerne i vores behovsvurderingsmission udsendte Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE)'s Kontor for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (ODIHR) et hold af valgeksperter for at observere det danske Folketingsvalg, som blev udskrevet til den 1. november 2022 før udløbet af embedsperioden. ODIHR's hold af valgobservatører vurderede valgsystemet og kandidatregistreringen, valgkampen og finansieringen af denne.

De nylige ændringer i Folketingsvalgloven omfatter forbud mod at love eller give økonomiske fordele for at påvirke vælgere til at underskrive støtteerklæringer til et politisk parti eller en selvstændig kandidat. Ingen forandringer i reglerne om finansiering af de politiske partier og deres valgkamp er blevet indført siden forrige Folketingsvalg i 2019, og man har endnu ikke i dansk lov indsat de forskellige anbefalinger fra Sammenslutningen af Stater mod Korruption (GRECO) vedrørende åbenhed, tilsyn og ansvarsstillelse i forbindelse med finansiering af valgkampe. Trods begrænset regulering af politisk finansiering, af bilæggelse af valgtvister samt af mediernes valgdækning, er rammerne for valget gunstige for afholdelsen af demokratiske valg.

De 179 medlemmer af Folketinget vælges for fire år ad gangen gennem et proportionelt repræsentationssystem. Fordelingen af mandaterne er til fordel for de mindre befolkede valgkredse, idet hvert mandat kræver flere stemmer i de tættere befolkede valgkredse, hvilket er i strid med princippet om stemmernes lige store værdi. Ikke desto mindre regner de fleste politiske partier systemet for rimeligt, fordi det sikrer landsdækkende repræsentation takket være andre elementer i valgsystemet, heriblandt kompenserende sæder som udligner stemmeuligheden. Når partierne fremsætter deres kandidatlistor, kan de vælge mellem forskellige måder at rangordne valgsedlen og at lade stemmerne omsætte til valgresultater. Disse regler og partiernes forskellige brug af dem forekommer overdrevent kompleks og udfordrer vælgernes evne til at forstå, hvordan deres stemmer omsættes til sæder i Folketinget. Denne bekymring blev taget op af nogle af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere.

Mens 70 af Folketingets medlemmer i den udgående periode var kvinder (39 %), var kvinder underrepræsenterede i regeringen, hvor de havde 6 af de 20 ministerposter, heriblandt posten som statsminister. 8 ud af de 14 politiske partier, som stillede op, var ledet af kvinder.

Stemmeberettigede vælgere kan stille op til valget enten udpeget af politiske partier eller som uafhængige kandidater. Borgere under værgemål, som er blevet helt frataget deres rets- og handleevne, har ikke stemmeret og kan derfor heller ikke stille op til valg. Dette er i strid med de internationale standarder, der beskytter de politiske rettigheder hos mennesker med handicap. Politiske partier, der allerede er i Folketinget, kan opstille kandidater umiddelbart, mens nye partier og partier, som ikke er i Folketinget i den udgående periode, skal indsamle underskrifter fra 20.182 støtter. I strid med god international praksis kan vælgerne kun stemme på et enkelt parti henholdsvis en enkelt uafhængig kandidat. 1.014 kandidater stillede op til dette tidlige valg til Folketinget, og registreringsprocessen var generelt inkluderende. Alle ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere udtrykte deres tillid til partiregistreringen og underskriftindsamlingernes processer.

---

¹ Den oprindelige engelske version af denne rapport er den eneste officielle udgave af rapporten. Herværende oversættelse til dansk har ikke rang som et officielt dokument.

Valgkampen reguleres af Folketingsvalgloven, andre love samt Indenrigsministeriets vedtægter – som mestendels omhandler valgprocedurer og organisatoriske aspekter samt finansiering af partierne og af valgkampen –, Justitsministeriets regulering af valgkampen og Kulturministeriets regler for politisk reklame i medierne. Mediedækningen af valgkampen er stort set ureguleret og overladt til de enkelte mediers interne politikker. Der er dog et forbud mod politisk reklame i fjernsynet, fra valget udskrives, til valgdagen er omme. Valgkampen var pluralistisk og konkurrencepræget. De politiske kandidater kunne udbrede deres budskaber til vælgerne på flere måder, og ytrings-, forsamlings- og foreningsfriheden blev respekteret.

Tonen i valgkampen blev regnet for overvejende neddæmpet og rimelig, hvilket nogle af samtalepartnere tilskrev en mindre intens debat om indvandring end ved tidligere valg. Sociale medier spillede en betydelig rolle i valgkampen, idet partierne skabte og delte indhold på diverse platforme. Mange påpegede, at tonen på de sociale medier generelt var hårdere end i de traditionelle medier og indeholdt negative budskaber rettet mod kvinder.

Ingen af de politiske partier, som ODIHR's hold af valgobservatører var i kontakt med, havde nogen interne procedurer eller gjorde nogen særlig indsats for at støtte, at personer med handicap stillede op til valg. Skønt adgangen for mennesker med fysiske handicap til valgkampsarrangementer og valgsteder er blevet forbedret i årenes løb, er der stadig utilstrækkelig adgang til valgkampsinformation, idet kun få valgprogrammer var tilgængelige i lydformat eller andre handicapvenlige formater. Manglen på læs let-materialer om valgløfter og valgprocedurer var ikke fremmede for den fulde deltagelse af udviklingshæmmede vælgere.

Loven begrænser ikke de politiske partiers og selve valgkampens indtægter og udgifter, hvilket er i strid med god international praksis. Flere af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere hævdede, at der er en række tilfælde af, at politiske partier modtager store beløb – særligt fra virksomheder, foreninger og fagforbund – som kan føre til uretmæssig politisk indflydelse. Loven forbyder ikke udenlandske pengedonationer. Anonyme pengedonationer er tilladte under en grænse på 22.200 danske kroner. Hertil kommer, at der ingen grænse er for antallet eller det samlede beløb af anonyme pengegaver, og modtagerne behøver ikke oplyse de enkelte modtagne beløb, hvilket gør disse pengegaver uigennemskuelige i strid med god international praksis. Flere af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere beskrev brugen af mekanismer til omgåelse af pligten til at oplyse identiteten på store bidragydere ved at give penge til forskellige organisationer eller til flere kandidater gennem flere virksomheder med samme ejer eller ved at bidrage indirekte gennem forskellige foreninger.

Loven foreskriver, at valgkampens udgifter skal medtages i den obligatoriske årsrapport, som de politiske partier skal indsende, men loven foreskriver ikke, at udgifterne til valgkampen opføres særskilt fra partiets samlede udgifter. Den manglende specificering af udgifterne gør det umuligt for valgets interessenter og medierne at forstå omfanget af udgifter afholdt af de politiske partier såvel som af uafhængige kandidater. Tredjeparters valgkamp er underreguleret. Virksomheder og fagforbund, som traditionelt støtter de store politiske partier, kan afholde indirekte udgifter i forbindelse med valgkampen uden krav om at oplyse dem som pengegaver eller udgifter, hvilket mindsker åbenheden omkring den politiske finansiering.

Afrapporteringsystemet præsenterer ikke tydeligt partiernes og kandidaternes indtægter og udgifter, og der er derfor ingen krav til deltagerne i valget om at offentliggøre økonomiske rapporter i forbindelse med valgkampen hverken før eller efter valget, hvilket mindsker åbenheden og udfordrer god international praksis. Årsrapporterne fra de politiske partier skal indsendes til Folketinget før udgangen af det følgende kalenderår, hvilket kan føre til en meget lang periode, før informationen om modtagne indtægter og afholdte udgifter præsenteres for offentligheden. Folketinget er ikke forpligtet til at

efterprøve eller godkende partiernes årsrapporter. Der findes ingen krav om afrapportering for partiernes regionale og kommunale organisationer, som ikke har modtaget offentlig støtte. Den offentlige regulering pålægger dem ingen detaljerede og udspecificerede afrapporteringskrav, og der gives ingen vejledende skabelon til sikring af overensstemmelse, hvilket mindsker åbenheden. I strid med god international praksis udøver ingen dertil indrettede institutioner tilsyn med finansieringen af de politiske partier og af valgkampen.

Indenrigsministeriet, som koordinerer valgholdelsen på nationalt niveau og udsteder vedtægter som supplement til relevant lov, modtog og behandlede 26 klager og videresendte dem til Folketinget efter valgdagen, sådan som loven foreskriver. Den 16. november besluttede Folketinget enstemmigt, at ingen af klagerne havde betydning for valgresultatet. Skønt valgets interessenter generelt betragter denne proces som en tilstrækkelig mekanisme til tvistbilæggelse og udtrykte tillid til, at de kommunale valgmyndigheder effektivt vil håndtere ethvert proceduremæssigt anliggende, der måtte opstå i valgperioden, og dermed foregribe behovet for klager, er der ingen mulighed for en retlig gennemgang af de administrative beslutninger før valgdagen, hvilket er i strid med OSCE's anbefalinger.

Folketingsvalgloven foreskriver hverken borgeropsyn med valghandlingen eller international valgobservation og ingen godkendelsesprocedurer, hvilket er i uoverensstemmelse med OSCE-forpligtelserne. Loven fastslår, at afstemnings- og stemmetællingsprocedurerne skal være åbne for offentligheden. ODIHR's hold af valgobservatører blev godt modtaget og mødte ingen hindringer for dets observation af valget.

II. INDLEDNING OG BIDRAGYDERE

På invitation fra de danske myndigheder og på baggrund af indsigterne og konklusionerne i vores behovsvurderingsmission udført 12.–14. oktober udsendte Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE)'s Kontor for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (ODIHR) et hold af valgkasperter til at observere det danske Folketingsvalg, som blev udskrevet til 1. november 2022 før udløbet af embedsperioden. Holdet af valgobservatører bestod af to eksperter indhentet fra to af OSCE's medlemslande.

ODIHR's hold af valgobservatører vurderede valgsystemet og kandidatregistreringen, valgkampen og finansieringen af denne. Konkrete områder under observation blev vurderet for efterlevelse af OSCE-reglerne og andre internationale forpligtelser og standarder for demokratiske valg såvel som i forhold til den nationale lovgivning. I overensstemmelse med ODIHR's metodik observerede holdet af valgobservatører ikke systematisk valgdagsprocedurerne, men besøgte et begrænset antal valgsteder. Rapporten fra ODIHR's behovsvurderingsmission fra oktober 2022 giver yderligere detaljer og baggrund for herværende rapport².

ODIHR's hold af valgobservatører ønsker at takke Udenrigsministeriet, Indenrigsministeriet samt repræsentanter for politiske partier, medierne, civilsamfundet og andre samtalepartnere for deres samarbejde og bistand.

---

² Se [rapporten fra ODIHR's behovsvurderingsmission](#): fra oktober 2022. ODIHR har ikke tidligere observeret valg i Danmark, skønt ODIHR udsendte en behovsvurderingsmission (NAM) forud for Folketingsvalgene i 2011, 2015 og 2019 og tillige besøgte landet i sammenhæng med vurderingen af valget til Europaparlamentet i 2009.

III. BAGGRUND OG POLITISK MILJØ

Kongeriget Danmark er et konstitutionelt monarki med parlamentarisk styreform. Folketinget har et enkelt kammer med 179 medlemmer fra Rigsfællesskabets tre rigsdele [fejlagtigt kaldet "lande" i rapportens oprindelige engelske udgave.SH], hvoraf 175 vælges i Danmark, 2 på Færøerne og 2 i Grønland. Resultatet af Folketingsvalget den 5. juni 2019 var, at ti partier og partialliancer vandt de 175 sæder som medlemmer af Folketinget fra rigsdelen Danmark³.

Socialdemokratiet vandt dengang de fleste sæder og dannede en mindretalsregering med støtte i Folketinget fra det socialliberale Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og den rød-grønne Enhedsliste. Oppositionspartierne omfattede det liberale parti Venstre, Dansk Folkeparti, Det konservative Folkeparti, Alternativet, Nye Borgerlige og Liberal Alliance.

Efter Folketingsvalget i 2019 skete der grundet partisplittelser og andre politiske omkalfatringer det, at 22 medlemmer af Folketinget skiftede parti, dannede nye politiske partier eller ophørte med at have et partitilhørsforhold. Den politiske fragmentering indebar, at to nye partier brød ud fra Venstre, nemlig Moderaterne og Danmarksdemokraterne–Inger Støjberg.

I juli 2022 stillede Det radikale Venstre efter en længere politisk krise statsministeren et ultimatum om enten at udråbe valg i utide eller at miste partiets støtte til regeringen og blive mødt af et mistillidsvotum⁴. Den 5. oktober udråbte statsministeren i overensstemmelse med hendes dertil givne kompetence valg i utide til den 1. november⁵ og erklærede, at det var tid til at afprøve "en ny regeringsform" [fejlagtigt citeret som "nye regeringsformer" i rapportens oprindelige engelske udgave.SH].

I den udgående forsamling sad 70 kvinder (39 %). Ikke desto mindre var kvinder underrepræsenterede i regeringen med 6 ud af 20 ministerposter, heriblandt posten som statsminister. 8 ud af de 14 politiske partier, som stillede op, var ledet af kvinder. Danmark er højt placeret i internationale organisationers ranglister over kønnes ligestilling⁶.

IV. JURIDISK RAMME OG VALGSYSTEM

Grundloven af 1953, Folketingsvalgloven fra 2022 og Medieansvarsloven fra 2014 (senest ændret i 2018) regulerer Folketingsvalgene. Finansieringen af valgkampen og af de politiske partier er underlagt Partistøtteleven fra 2017 og Partiregnskabsloven fra 2019⁷. Lovgivningen suppleres af kendelser, detaljerede retningslinjer og instrukser udsendt af Indenrigsministeriet, heriblandt Vejledning om visse spørgsmål vedrørende partistøtte fra 2020 og Vejledning om afholdelse af Folketingsvalg fra 2022.

---

³ Hertil kommer 2 repræsentanter for Færøerne, som blev valgt ind fra det socialdemokratiske Lighedsparti (Javnaðarflokkurin) og det liberale Forbundsparti (Sambandsflokkurin) og 2 for Grønland fra det socialdemokratiske parti Fremad (Siumut) og fra partiet Menneskefællesskabet (Inuit Ataqatigiit).

⁴ Krisen stammede mestendels fra en officiel undersøgelse og kritik af statsministeren og hendes regering angående lovligheden af beslutningen om at slå millioner af mink ned som et tiltag til bekæmpelse af yderligere spredning af COVID-19.

⁵ Valget på Færøerne blev afholdt den 31. oktober, fordi den 1. november er officielt Mindedag [for de omkomne på havet.SH] i denne del af Rigsfællesskabet.

⁶ Danmark er nummer 2 i [det Europæiske Instituts indeks over lighed mellem kønnene](#).

⁷ Yderligere regulering af valgkampen indgår i Lov om Offentlige Veje fra 2014 (senest ændret i 2022) og Loven om Private Fællesveje fra 2015 (senest ændret i 2022) med regler om placeringen af plakater og i Bekendtgørelsen om Radio- og Fjernsynsvirksomhed fra 2020. Indenrigs- og Sundhedsministeriet genudgiver lovgivningen som bekendtgørelser, der omfatter ændringer vedtaget i Folketinget, for at tilvejebringe en konsolideret kilde til al valgrelateret lovgivning.

Indenrigsministeriet informerede ODIHR's hold af valgobservatører om, at retningslinjerne ikke er juridisk bindende, men at deres indhold regnes for bindende af valgets interessenter, idet retningslinjerne fortolker lovgivningen⁸.

Der er ikke indført ændringer af lovgivningen om finansiering af valgkampen og af de politiske partier siden forrige Folketingsvalg i 2019, men Retningslinjerne fra 2020 giver yderligere procedureforklaringer, der gør processen mere gennemskuelig⁹. Flere af anbefalingerne fra Europarådets Gruppe af Stater mod Korruption (GRECO) er endnu ikke blevet indsat i dansk lov¹⁰. Valgprocesserne på Færøerne og i Grønland administreres i en anden juridisk ramme.

Ændringerne fra 2021 i Folketingsvalgloven omfatter ændringer i procedurerne for partiers navneskifte, nye tiltag til suspendering af partiregistrering i tilfælde af mulig svig samt forbud mod at love eller give økonomiske fordele for at påvirke vælgere til at underskrive støtteerklæringer til et politisk parti eller en selvstændig kandidat. Trods den begrænsede regulering af politisk finansiering, af bilæggelse af valgtvister og af mediernes valgdækning er lovrammen tilstrækkelig til at være gunstig for afholdelsen af demokratiske valg. Mange af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere påpegede behovet for at styrke den eksisterende lovgivning om finansiering af valgkampen og af de politiske partier. På den anden side beskrev de fleste af dem også en uvilje hos de store politiske partier mod at støtte betydelige reformer på dette område.

Indenrigsministeriet modtager klager, som skal indsendes senest en uge efter valgdagen. Ministeriet behandler klagerne og sender dem til Folketingets foreløbige udvalg til prøvelse af valgene. Valgets interessenter regner generelt denne foranstaltning for tilstrækkelig og udtrykker tillid til, at de kommunale valgmyndigheder effektivt håndterer de fleste procedurespørgsmål, som opstår i valgperioden, og dermed foregriber behovet for en formel mekanisme til tvistløsning. Ikke desto mindre er der ingen mulighed for at anke administrative beslutninger før valgdagen, hvilket begrænser adgangen til effektiv afhjælpning og udfordrer OSCE-forpligtelserne¹¹.

Hertil kommer, at processen hvorigennem et udvalg under Folketinget tager stilling til klager i forbindelse med Folketingsvalget kan føre til en interessekonflikt og strider mod god international praksis¹². Indenrigsministeriet oplyste til ODIHR's hold af valgobservatører, at 26 klager var blevet modtaget i forbindelse med dette valg, og fremsendte dem sammen med ministeriets stillingtagen til det

⁸ Skønt retningslinjernes indhold kunne modsiges af de politiske partier eller deltagere i valget, er dette ifølge Indenrigsministeriet aldrig sket. Følges retningslinjerne ikke, har Indenrigsministeriet ingen strafmuligheder.

⁹ Vejledningen medtager anbefalinger fra GRECO, fra udvalget om åbenhed om den økonomiske støtte til politiske partier, der har i opdrag at gennemgå den relevante lovgivning, og konklusionerne fra de politiske forhandlinger mellem de største partier. Retningslinjerne omhandler mestendels pengegaver, naturaliegaver, støtte og revisionskrav.

¹⁰ [GRECO's 2. tillæg til nr. 2 efterlevelsrapport om Danmark](#) fra juni 2022 bemærkede, at "GRECO er fortsat bekymret over manglen på fremskridt angående en række andre anbefalinger om at øge den generelle åbenhed om politisk finansiering i Danmark, særligt indførelse af forbud mod anonyme bidrag til de enkelte kandidater, kravet om større åbenhed om værdien af visse bidrag samt forbedringen af opsynet med den politiske finansiering (som rækker ud over ren revision af partiernes konti)."

¹¹ Paragraf 5.10 i OSCE's Københavnsdokument af 1990 berettiger enhver til at "have effektive midler til retslig prøvelse af administrative beslutninger for at garantere respekten for grundlæggende rettigheder og sikre juridisk fuldkommenhed". Artikel 13 i den Europæiske Menneskeretskonvention tilsteder alle (dvs. alle borgere) retten til effektiv retslig prøvelse.

¹² Se Retningslinje 94 i [samlingen af Venedigkommissionens udtalelser og betænkninger vedrørende bilæggelse af valgtvister](#) fra 2021, som fastslår, at "parlamentet som dommer over sin egen valgproces gives nogle gange, men kan føre til politisk farvede beslutninger. Det er acceptabelt som første instans på steder, hvor det længe har været praksis, men domstolsanke bør være mulig". Se også Menneskeretsdomstolens retsafgørelse fra 2020 i sagen [Mugemangango v. Belgium](#), hvor domstolen – i forbindelse med indsendelsen af anke ved valget til parlamentet i den belgiske region Vallonien til selv samme parlament – når frem til, at "klageproceduren i det vallonske parlament ikke gav passende og tilstrækkelige garantier til sikring af effektiv undersøgelse af ansøgerens klage".

midlertidige valgudvalg¹³. Den 16. november vedtog Folketinget enstemmigt udvalgets rapport, som nåede frem til, at klagerne ikke påvirkede valgresultatet.

Loven bør tilvejebringe effektive løsninger i tide på valgtvister under hele processen, herunder klager omhandlende kandidatregistrering og valgkampen. I overensstemmelse med god international praksis bør der indføres prøvelse ved domstolene af valgklager.

De 179 medlemmer af Folketinget vælges for fire år ad gangen ved proportionel repræsentation. De danske parlamentsvalg er rent praktisk delt op i Storkøbenhavn, Sjælland–Syddanmark, Nordjylland og Midtjylland. Landet er tillige opdelt i ti storkredse og 92 valgkredse, som består af en eller flere kommuner¹⁴. 135 sæder fordeles i valgkredsene til partier og uafhængige kandidater efter d'Hondts fordelingsmetode, mens resten er kompensationsæder fordelt proportionelt til de partier, der lever op til mindst én af tre betingelser¹⁵. Nogle af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere bemærkede, at den lave tærskel for at komme i Folketinget fører til et splittet, men pluralistisk parlament.

Fordelingen af mandater i regioner og storkredse gennemgås hvert femte år af Indenrigsministeriet (senest i 2020), og i overensstemmelse med Grundloven tages i den forbindelse hensyn til befolkningen og befolkningstætheden. Fordelingen af mandater er til fordel for de mindre befolkede valgkredse og kræver flere stemmer til et mandat i tæt befolkede valgkredse som København, hvilket er i strid med princippet om stemmernes lige vægtning¹⁶. Dog fandt de fleste politiske partier, som ODIHR's hold af valgobservatører mødtes med, systemet retfærdigt og mener, at det sikrer repræsentation fra hele landet sammen med de andre elementer i valgsystemet, heriblandt kompensationsæderne som modregner stemmernes ulige vægtning. Ikke desto mindre kan systemet til mandatfordeling ramme de små politiske partier uproportionelt.

For at sikre stemmernes lige vægtning bør valgmyndighederne gennemgå reglerne for mandatfordeling.

Mens kandidaterne er de samme på storkredsniveau, kan deres rækkefølge på stemmesedlen variere mellem storkredsens forskellige valgkredse¹⁷. Vælgerne kan stemme på partiet, på en bestemt kandidat eller begge dele. Når partierne indsender deres kandidatlistor, kan de vælge mellem forskellige muligheder for, hvordan stemmerne omsættes til valgresultater¹⁸. Disse regler og de politiske partiers forskellige ordninger forekommer overdrevent komplekse og udfordrer vælgernes evne til at forstå, hvordan deres stemmer omsættes til sæder i Folketinget, hvilket blev rejst som en bekymring af nogle af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere.

¹³ Klagerne vedrørte forhold omkring rækkefølgen af kandidaterne på nogle stemmesedler samt fejl, udeladelser og kommentarer i valgbøgerne på valgstederne.

¹⁴ Hver storkreds består af 2–13 valgdistrikter.

¹⁵ Disse opnår 2 % af de gyldige stemmer på nationalt niveau og vinder et sæde i en af valgkredsene eller opnår i to ud af tre regioner tilstrækkeligt med stemmer i alt til at vinde et sæde (uden at tage højde for udligningssæderne).

¹⁶ For eksempel hævdede nogle af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere, at i København kræver et sæde i Folketinget omkring 25.000 stemmer, mens det i Jylland kræver 18.000 stemmer (28 % mindre). Paragraf 2.2iv i [Venedigkommissionens regelsæt for god praksis i valganliggender](#) fra 2002 fastslår, at “[d]en tilladelige fravigelse fra normen bør ikke være højere end 10 % og bør bestemt ikke overskride 15 % undtagen i særlige situationer (beskyttelse af koncentreret mindretal, tyndt befolket administrativ enhed)”.

¹⁷ Ved tidlig stemmeafgivelse anvendes kun alfabetisk ordnede stemmelister, idet vælgerne kan stemme i enhver valgkreds, og hele listen ikke kan gengives.

¹⁸ Specifikt kan politiske partier vælge at nominere en kandidat til at stille op i valgkredsen, så spidskandidatens navn står øverst på partiets liste, og alle de stemmer på partiet, som ikke sætter kryds ved en konkret kandidat, tilregnes spidskandidaten i processen med tildeling af sæder. Alternativt kan alle kandidaterne på partiets liste være parallelle, hvilket betyder, at deres navne står i enten alfabetisk eller forudbestemt rækkefølge, mens stemmerne på partiet som helhed fordeles iblandt kandidaterne i samme proportion som de personlige stemmer, de har fået. Ved dette valg valgte 12 ud af 14 partier en sådan parallel opstilling.

Man bør overveje at sikre ensartethed i kandidaternes præsentation på stemmesedlen. Så længe der ingen ændringer sker, bør man overveje yderligere undervisning af vælgerne i stemmesedlens sammenætning og de politiske partiers forskellige tilgange.

V. PARTI- OG KANDIDATREGISTRERING

Stemmeberettigede vælgere kan stille op som kandidater på indstilling fra politiske partier eller som uafhængige kandidater. I overensstemmelse med Grundloven har borgere underlagt væрге, som er blevet fuldt ud frataget deres rets- og handleevne, ikke stemmeret og kan derfor heller ikke stille op¹⁹. Den bestemmelse strider mod de internationale standarder, der beskytter de politiske rettigheder hos mennesker med handicap, herunder også mennesker med kognitive og psykosociale handicap²⁰.

Grundlovens begrænsninger af stemmeretten og opstillingsberettigelsen baseret på kognitive eller psykosociale handicap bør gennemgås i overensstemmelse med internationale standarder.

Partier i Folketinget kan opstille kandidater umiddelbart, mens nye partier og partier, der ikke er i Folketinget, først må ansøge Indenrigsministeriet om det. Forud for ansøgningen skal de politiske partier have deres navn godkendt og registreret hos Valgnævnet, som er et organ etableret med dette formål²¹. Indenrigsministeriet offentliggjorde listen over partier, som ønskede at deltage i valget, ved tidsfristen 17. oktober²².

For at stille op skal de politiske partier uden for Folketinget have mindst 20.182 vælgererklæringer om støtte indsamlet enten digitalt eller på papirblanketter. Vælgerne indregistrerer en midlertidig støtteerklæring til et parti og skal så vente en uge på at kunne bekræfte deres beslutning²³. Uafhængige kandidater skal fremsende mellem 150 og 200 erklæringer. En ændring fra 2021 i Folketingsvalgloven nedlægger forbud mod at øve indflydelse på processen med indsamling af underskrifter og pålægger straffe i tilfælde af krænkelse af denne bestemmelse. I tilfælde af mistanke om brud på bestemmelsen kan underskriftindsamlingen til et bestemt parti suspenderes, mens forholdet undersøges²⁴. Ifølge alle

¹⁹ I 2021 afgjorde Menneskeretsdomstolen i sagen [Strøbye and Rosenlind v. Denmark](#), at i mangel på international eller europæisk enighed om emnet var fratagelsen af stemmeretten på grundlag af fuld fratagelse af rets- og handleevne baseret på en individuel vurdering ikke diskriminerende eller en krænkelse af artikel 3 i protokol 1 i Menneskeretskonventionen, som foreskriver ”betingelser, som sikrer folkets frie udtryk for sin mening i sit valg af lovgivende forsamling”.

²⁰ Artikel 29 i [FN's Handicapkonvention](#) fordrer af staterne, at de garanterer mennesker med handicap politiske rettigheder, herunder ret ”til at stemme og blive valgt”, og fremsætter ingen grunde til fortabelse af disse rettigheder. Artikel 12 i Handicapkonventionen kræver desuden lige anerkendelse i lovgivningen. Se også paragraf 9.4 i FN's Handicapkomité's [officielle meddelelse](#) fra 2013, som i en lignende sag fastslår, at ”en udelukkelse fra stemmeret på grundlag af et opfattet eller faktisk psykosocialt eller forståelsesmæssigt handicap, herunder en begrænsning i henhold til en individuel vurdering, udgør en diskrimination på grundlag af handicap”.

²¹ Valgnævnet består af fire medlemmer og ledes af en dommer fra Højesteret eller fra en af byretterne. Nævnet godkender partinavne i tre år, og hvis partiet ikke indsamler tilstrækkelige støtteunderskrifter i den periode til at kunne stille op til valg, slettes partiets navn. I de seneste tre år har Valgnævnet godkendt 230 partinavne: se [godkendt](#).

²² Den 5. Oktober offentliggjorde Indenrigsministeriet en foreløbig liste, som ikke har ændret sig siden: se [offentliggjort](#).

²³ Vælgererklæringer gælder i halvandet år fra datoen for deres registrering. Partier kan ikke tilbagekalde deres indregistrering efter godkendelsen til valg, men kan afstå fra at stille op.

²⁴ Lovforslaget blev påbegyndt i 2020, efter at et parti lovede penge til personer, der gav det støtteerklæringer. Den nyindførte artikel 11c fastslår, at ingen må give, love eller tilbyde økonomiske fordele for at øve indflydelse på andre om at afgive eller undlade at afgive, tilbagetrække eller undlade at tilbagetrække en støtteerklæring eller en vælgererklæring. Brud på dette kan straffes med bøde eller med fængsel i op til fire måneder, og de pågældende partier kan fratages retten til fortsat indsamling af støtteerklæringer. Ifølge Indenrigsministeriet blev der ikke påbegyndt nogen efterforskning i forbindelse med vælgerstøtteerklæringer efter lovændringen, som forbød enhver form for økonomisk opmuntring til at give vælgerstøtte.

ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere sætter den digitale indsamling af underskrifter processen op i fart og sikrer egentlige kontrolmekanismer. I strid med god international praksis kan vælgerne kun støtte et enkelt parti eller en enkelt uafhængig kandidat²⁵. Alle samtalepartnere udtrykte deres tillid til partiregistreringen og underskriftindsamlingsprocesserne.

For fuldt ud at støtte politisk pluralisme og foreningsfrihed i overensstemmelse med god international praksis, bør valgmyndighederne overveje muligheden af, at vælgerne afgiver støtteunderskrift til mere end et enkelt politisk parti og flere end en enkelt uafhængig kandidat.

14 partier indsendte kandidatlistor. Kandidaterne kan opstille i en enkelt eller flere valgkredse i en storkreds. Opstillingerne blev fremsendt til Ankestyrelsen, som er et agentur under Social-, Bolig- og Ældreministeriet²⁶. Partierne skulle bekræfte kandidaterne i hver valgkreds senest 22. oktober, og de endelige lister blev emaillet til kommunalforvaltningerne og Indenrigsministeriet²⁷. I henhold til loven underrettes kandidaterne om enhver uoverensstemmelse og har 12 timer til at rette fejl. De fleste politiske partier, som ODIHR's hold af valgobservatører mødtes med, havde besluttet sig for specifikke kandidater fra deres regionale organisationer – gerne længe forud for valget.

Kandidatregistreringsprocessen var inkluderende. 1.400 kandidater blev registreret som opstillede til dette tidlige Folketingsvalg, hvilket var en stigning på 900 kandidater i forhold til valget i 2019. 16 uafhængige kandidater blev registreret, to blev afvist grundet utilstrækkeligt antal underskrifter, og en enkelt trak sig. Ingen kandidater opstillet af de politiske partier blev afvist. Nogle af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere bemærkede, at det digitale kandidatregistrerings- og styringssystem bør opdateres for at sikre, at det er helt sikkert og præcist²⁸.

Loven pålægger ikke kandidatlistor nogen kønskvoter. Nogle partier oplyste ODIHR's hold af valgobservatører om, at de havde gjort en indsats for at have et lige antal mandlige og kvindelige kandidater²⁹. Kvinder udgjorde omkring 38 % af alle kandidater, og ud af dem blev 79 kvinder eller 44 % valgt til medlemmer af Folketinget, hvilket er den største procentdel hidtil ved Folketingsvalg i Danmark³⁰. På partiniveau varierede procentdelen mellem 26 % og 50 % af kandidaterne. Ud af alle kandidaterne var 24 % under 35 år. Ud af det samlede antal kandidater er 957 ifølge officielle data registreret som danskere, 31 er efterkommere af indvandrere, og 26 er borgere indvandret i Danmark³¹.

Folketinget tager stilling til valgets gyldighed. Valgte kandidater undersøges af Folketingets midlertidige prøvelsesudvalg, og kandidaterne kan ikke godkendes, hvis de er blevet dømt for en

²⁵ Paragraf 3 i [OSCE's Københavnsdokument fra 1990](#) fastslår, at OSCE-deltagerlandene ”anerkender vigtigheden af pluralisme med hensyn til politiske organisationer”. Paragraf 7 i [ODIHR's og Venedigkommissionens retningslinjer for regulering af politiske partier](#) fra 2010 fastslår, at ”for at styrke pluralismen og foreningsfriheden bør lovgivningen ikke begrænse borgerne til kun at afgive støtteunderskrift til et enkelt parti”.

²⁶ NSAB [uklar reference og derfor ikke oversat.SH] har mandat til at modtage alle kandidatlistor foreslået af partierne til alle valgkredse, fastslå kandidaternes valgbarhed ved at efterprøve, at deres data er korrekte, og godkendte alle kandidatlistor og uafhængige kandidater. NSAB efterprøver også underskrifterne til støtte for uafhængige kandidater, som alene afgives på papir og indføres manuelt i det elektroniske system.

²⁷ Efter offentliggørelsen af kandidatlistor kan adgang gives til de indsendte dokumenter og partimeddelelsen om de støttede kandidater. Til dette valg blev de endelige lister indsendt den 24. oktober.

²⁸ Efter at registreringsprocessen var afsluttet, indsendte to politiske partier en fælles klage til Indenrigsministeriet angående Nyborg-valgkredsens stemmesedler, hvor partilisterne på stemmesedlerne ved en fejl var blevet trykt alfabetisk og ikke i den rækkefølge, som partierne foreskrev. Folketinget beordrede ikke stemmesedlerne trykt om, men der blev givet en [næse](#) fra Indenrigsministeriet og fra Folketingets midlertidige udvalg til valgkommissionen for at sikre, at man i fremtiden var mere omhyggelig, så det ikke skulle gentage sig.

²⁹ Ifølge [forskning](#) udført af Dansk Menneskeretsinstitut i 2019 havde en tredjedel af de politiske partier en strategi for kønligestilling.

³⁰ Se Danmarks Statistiks [webpage](#) for yderligere informationer.

³¹ Danmarks Statistisk [informerede om kandidaternes etnicitet](#) på dansk.

handling, der gør kandidaten "uværdig" til at være medlem af Folketinget. Der foreligger ingen detaljeret definition på uværdigheden og ingen klare tidsfrister for, hvor lang tid efter dommen en kandidat kan regnes for "uværdig".

Myndighederne bør overveje helt at fjerne alle kriterier for ikke-valgbarhed baseret på tidligere domme. Hvis sådanne kriterier fortsætter med at gælde, bør de defineres præcist.

VI. VALGKAMPEN OG VALGKAMPSMILJØET

Valgkampen reguleres af Folketingsvalgloven, andre love samt vedtægter fra Indenrigsministeriet, som mestendels omhandler kravene til formatet på og ophængningen af valgplakater uden døre samt forbuddet mod betalte politiske reklamer i fjernsynet³². TV-kanalerne må ikke vise reklamer for arbejdsgiverorganisationer, fagforeninger, religiøse bevægelser, politiske partier, politiske bevægelser samt tillidspersoner i eller opstillede kandidater for politiske forsamlinger. Der er forbud mod politiske reklamer i fjernsynet fra det øjeblik, valget udskrives, og frem til valgdagen er omme³³. Valgkampsstilhed anvendes ikke i Danmark, hvor det således er tilladt at drive valgkamp på valgdagen, blot ikke inde i valglokalerne og i deres umiddelbare omgivelser³⁴.

De fleste partier bruger plakater i normalstørrelse og desuden større reklamestandere, digitale reklamestandere og skærmreklamer – også i den offentlige transport³⁵. Partierne afholder kun meget få stormøder for sine støtter under valgkampen, idet partierne hævder, at det er en dyr måde at henvende sig til vælgerne, som i forvejen støtter dem. I stedet turnerer mange kandidater og partier rundt i landet for at møde vælgerne.

Valgkampen var konkurrencepræget og pluralistisk. Kandidaterne kunne kommunikere deres budskaber til vælgerne på flere måder, og ytrings-, forsamlings- og foreningsfriheden blev respekteret. Ingen samtalepartner udtrykte bekymring over den forholdsvis korte valgkamp, som for dette valg startede den 5. oktober og varede 27 dage, valgdagen medregnet. De fleste samtalepartnere hævdede, at de ikke var bekymret over længden på valgkampen, fordi det havde været tydeligt, at der ville blive udskrevet valg ved Folketingets åbning efter sommerferien i starten af oktober, og valgets interessenter var begyndt at gøre klar på forhånd.

Mediemiljøet er åbent og forskelligartet, hvorved en levende politisk atmosfære fremmes, og der er mange informationskilder³⁶. Medierne spillede en fremtrædende rolle i valgkampen med jævnlige fjernsynsdebatter mellem partilederne og andre kandidater på den offentlige Danmarks Radio (DR) og det private [OBS at dette er en misforståelse, idet TV2 ikke længere er privat.SH] TV2. Aviser, nyhedshjemmesider og radiokanaler dækkede i vidt omfang valgets emner og kandidater.

Mediedækningen af valgkampen er stort set ureguleret og overladt til mediernes interne politikker. Der er ingen juridiske krav til ligelig eller retfærdig mediedækning. ODIHR's hold af valgobservatører bemærkede dog ingen bekymringer vedrørende adgang til medierne eller disses dækning af

---

³² Heriblandt Lov om offentlige veje fra 2014, Lov om private veje fra 2015, Lov om radio- og fjernsynsvirksomhed fra 2011 og Indenrigsministeriets vedtægter inkl. bekendtgørelsen om reklamer i medier fra 2020, bekendtgørelsen om valgkamp fra 1989 og vejledning om afholdelse af Folketingsvalg i 2022.

³³ Hvis datoen for valget kundgøres mere end tre måneder før valgets afholdelse, begynder den reklamefrie periode ikke før tre måneder før valget.

³⁴ Indenrigsministeriets vejledning fastslår, at interviews med politikere på valgsteder kan opfattes som valgkamp, men lader det være op til personalet på valgstederne at afgøre, om sådanne interviews kan gennemføres.

³⁵ Plakater på højst 0,8 kvadratmeter må ophænges uden forudgående tilladelse fra 8. oktober til otte dage efter valget.

³⁶ Danmark er nummer 2 på RSF's [mediefrihedsliste](#).

kandidaterne, der blev opfattet som omfattende og meningsfuld. Medierne, som ODIHR's hold af valgobservatører mødtes med, udtrykte ikke bekymring over deres mulighed for at dække valgkampen. Nogle medier tog imidlertid adgangen til informationer op og hævdede, at Pressefrihedsloven tillader institutionerne at tilbageholde informationer af offentlig interesse og fortolke loven strikt. De sagde videre, at tidsfristerne for aktindsigt ofte overskrides af regeringen. De offentlige institutioner foretager ikke noget kvalitativt eller kvantitativt medieopsyn, men der faktatjekkes jævnligt, også under valgkampen og i forbindelse med dens budskaber³⁷.

Sociale medier spillede en stor rolle i valgkampen, idet partierne skabte og delte indhold på flere platforme³⁸. Facebook og Instagram var de mest brugte, og enkelte partier var til stede på TikTok, hvor et af partierne kørte en bemærkelsesværdig kampagne rettet mod unge vælgere³⁹. YouTube blev også brugt til at sende vælgerne budskaber, og partierne placerede reklamer på SoMe-platforme og ved brug af Google Ads, hvor de målrettede deres budskaber til bestemte grupper⁴⁰.

Hovedemnerne i valgkampen drejede sig om sundhedsforhold, heriblandt ydelser til ældre og til psykiatrien, samt økonomi, uddannelse og klima. Mange samtalepartnere sagde, at også debatten mellem og om hovedkandidaterne til statsministerposten fyldte meget. Tonen i valgkampen blev mestendels regnet for neddæmpet og rimelig, hvilke nogle samtalepartnere mente skyldtes mindsket debat om indvandring. Mange bemærkede, at tonen på de sociale medier generalt var hårdere end på de traditionelle medier og den officielle valgkamp. Den hårde tone omfattede negative budskaber rettet mod kvinder.

Alle parlamentariske partier var enige om gensidig beskyttelse mod ulovlige såvel som uetiske aktiviteter under valgkampen. De lovede blandt andet at undlade at udbrede bevidst misinformation og at holde hinanden informerede om ethvert forsøg på hacking, datalæk og angreb på partiernes hjemmesider⁴¹. ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere nævnte ingen konkrete eksempler på vildledende information, men to dage efter udskrivelsen af valg udsendte Politiets Efterretningstjeneste og Forsvarets Efterretningstjeneste en fælles udtalelse om muligheden for russisk indblanding i valget og advarede offentligheden imod at udbrede vildledende information⁴².

Adgangen til og deltagelse i valgkampen for mennesker med handicap blev taget op som en problematik, der krævede yderligere opmærksomhed. Ingen af de politiske partier, som ODIHR's hold af valgobservatører mødtes med, kunne pege på nogen kandidater med handicap på deres valgliste, og der blev ikke nævnt nogen interne procedurer for eller bestræbelser på at støtte sådanne kandidater. Mennesker med fysiske handicap har i årenes løb fået bedre adgang til fysiske rum, men adgangen sikres ikke til valgkampen, herunder til partiernes og kampagnernes hjemmesider, med hverken lydudgave eller andre tilgængelige formater. Manglen på læs let-materialer om valgløfter og valgprocedurer målrettet udviklingshæmmede vælgere kan have øvet negativ indflydelse på deres deltagelse i valgkampen.

³⁷ I tillæg til mediefaktatjek, gennemføres uafhængige faktatjek af www.tjekdet.dk, som er en del af Facebooks internationale faktatjeknetværk.

³⁸ I oktober 2022, udsendte Datatilsynet [retningslinjer](#) for politiske partier om implementering af EU's databeskyttelseslovgivning (GDPR) mht. valgkampe og nødvendigheden af at efterleve databeskyttelsesreglerne, eftersom mange af valgkampens aktiviteter forstås som henhørende under GDPR, inkl. aktiviteter på de sociale medier.

³⁹ Liberal Alliance rettede deres kampagne mod unge vælgere, især på TikTok.

⁴⁰ Ifølge Valdemar Osteds analyse af [reklamer](#) på sociale medier blev der brugt 20 millioner kroner til reklamer på Facebook, hvilket er dobbelt så meget som ved kommunalvalget i 2021. Det toppede på dagen før valgdagen.

⁴¹ [Aftalen](#), som er offentliggjort på Folketingets hjemmeside, opstiller syv handlepunkter for at bevare tilliden til demokratiske institutioner og undgå, at ydre kræfter bruger persondata til at så splid og polarisere samfundet og underminere den sunde udveksling af synspunkter i den politiske debat.

⁴² Se [udtalelsen](#) fra PET.

For at lette meningsfuld deltagelse for alle vælgere bør partierne opmuntres til at gøre deres partiprogrammer, valgkampmateriale og budskaber tilgængelige i formater, der fungerer for mennesker med forskellige former for handicap. Partierne bør også opstarte programmer, der gør det muligt for mennesker med handicap at stille op som kandidater.

VII. PARTI- OG VALGKAMPSFINANSIERING

A. FINANSIERINGSKILDER

De politiske partiers indkomster omfatter pengegaver, medlemsbetalinger og offentlig støtte baseret på antallet af stemmer opnået ved de seneste kommunale, regionale og parlamentariske valg⁴³. Enhver fysisk og juridisk person kan bidrage. Loven forbyder ikke udenlandske pengegaver, men de fleste af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere hævdede, at de ikke kender til nogen udenlandske donationer. Pengegaver og medlemsbetalinger modtages mestendels med Mobile Pay eller bankoverførsler, og kun mindre beløb indløber i form af kontanter.

Loven begrænser ikke partiernes og valgkampens ind- og udgående beløb, hvilket strider mod god international praksis⁴⁴. Flere af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere hævdede, at der er flere tilfælde, hvor politiske partier modtager store pengegaver – særligt fra virksomheder, foreninger og fagforbund – som kan føre til utilladelig politisk indflydelse⁴⁵.

Desuden tillades anonyme pengegaver under 22.200 kroner per donation, hvilket er i strid med god international praksis⁴⁶. Nogle af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere udtrykte ønske om at sænke denne tærskel⁴⁷. Desuden er der ingen grænse for antallet af anonyme pengegaver eller for det totale beløb, og partierne behøver ikke redegøre for de enkelte beløb, hvilket gør sådanne pengegaver

uigennemskuelige i strid med god praksis⁴⁸. I 2015 offentliggjorde udvalget for åbenhed om

---

⁴³ Donationer kan også ske i naturalier og omfatter den reelle værdi af tjenesteydelser eller reklamer opnået til nedsat pris eller gratis, hvis det er åbenbart, at serviceudbyderen normalt opkræver penge for en given kommerciel service. Lån givet på mere favorable betingelser end deres markedsværdi regnes også for donationer.

⁴⁴ Artikel 3.b.ii. i Europarådets ministerråds [anbefaling](#) til medlemslande om fælles regler mod korruption i finansieringen af politiske partier og valgkampe understreger, at ”landene bør overveje muligheden af at indføre regler til begrænsning af værdien af pengegaver til de politiske partier”.

⁴⁵ Artikel 9 i Europarådets ministerråds [anbefaling](#) foreskriver, at ”landene bør overveje at indføre tiltag til hindring af overdrevne finansieringsbehov hos de politiske partier, eksempelvis ved at sætter grænser for de tilladte udgifter i forbindelse med valgkampe”. Paragraf 213 i [ODIHR og Venedigkommissionens retningslinjer for lovgivning om politiske partier, 2. udgave](#) fra 2020 fastslår, at ”rimelige begrænsning af private pengegaver kan omfatte fastsættelse af et maksimalt beløb, der kan gives fra en enkelt giver. Sådanne begrænsninger har vist sig effektive til at mindre muligheden for korruption eller køb af politisk indflydelse.”

⁴⁶ Pengegaver modtager i strid med denne bestemmelse bør sendes tilbage til giveren eller, hvis dette ikke er muligt, til en bankkonto tilvejebragt af Indenrigsministeriet. Den årlige tærskel tilpasses tidligt [der skulle nok stå årligt: yearly og ikke early.SH] ved en beslutning i Indenrigsministeriet, og i 2023 vil værdien være 22.800 kroner. Ifølge de politiske partiers årsrapporter for 2020 var anonyme pengegaver temmelig begrænsede. Paragraf 212 i [ODIHR og Venedigkommissionens retningslinjer for lovgivning om politiske partier](#) fra 2020 fastslår, at ”der bør lovgives strikt om anonyme pengegaver, også med en grænse på det samlede tilladte beløb for alle anonyme pengegaver”.

⁴⁷ En rapport udgivet i 2020 af udvalget for åbenhed om partifinansiering anbefalede at mindske tærskeln med 50 %. Forud for dette valg [talte Transparency International Danmark for](#) en grænse på 2.000 kroner for anonyme donationer. Et enkelt politisk parti (Enhedslisten) besluttede at [offentliggøre modtagne pengegaver](#) på over 5.000 kroner.

⁴⁸ Artikel 3.a i Europarådets ministerråds [anbefaling](#) til medlem[slandene.SH] fastslår, at ”staternes tiltag til lovgivning om pengegaver til politiske partier bør omfatte specifikke regler for at [...] sikre åbenhed om pengegaverne og undgå

partifinansieringen, der er en ekspertgruppe nedsat af regeringen, en omfattende rapport med forslag om at reformere den politiske finansiering. Rapporten konkluderede blandt andet, at der ikke bør være en tærskel for donationerne, og at værdien af disse bør offentliggøres, og at tærsklen for offentliggørelse af giverens identitet også bør sænkes⁴⁹. De planlagte ændringer af lovgivningen er endnu ikke vedtaget i Folketinget.

Flere af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere påpegede, at der er flere måder at omgå redegørelse for givernes identitet, heriblandt at donere til forskellige organisationer eller flere kandidater fra samme parti eller forskellige partier, ved at donere gennem flere virksomheder med samme ejer og ved at donere indirekte gennem foreninger, erhvervsklubber og lignende entiteter⁵⁰. Sammen med muligheden for anonyme pengegaver mindsker det åbenheden omkring finansieringskilderne af valgkampen betragteligt.

Under valgkampen offentliggjorde undersøgende journalister beskyldninger om, at repræsentanter for flere politiske partier var villige til at modtage pengegaver i strid med de lovlige procedurer⁵¹. Hertil kom, at mange samtalepartnere påpegede, at erhvervsklubberne kan være en måde at sikre adgang til magtudøvere, som er medlemmer. Indenrigsministeriet oplyste ODIHR's hold af valgobservatører om, at man har drøftet et lovforslag om at forbinde virksomheder med samme ejer og betragte dem som en samlet giver, men der er endnu ikke fastsat en dato for vedtagelsen af forslaget⁵².

For at undgå utilladelig indflydelse fra ukendte kilder og øge åbenheden om finansieringen af valgkampen og af partierne, bør man overveje striks regulering af anonyme bidrag og krav om redegørelse for bidrag over et lille, symbolsk beløb.

Politiske partier og uafhængige kandidater, som opnåede mindst tusind stemmer ved det seneste Folketingsvalg, godkendes som modtagere af den årlige offentlige partistøtte⁵³. Der er ikke nogen særskilt offentlig støtte til valgkampen, hvilket kan være til ulempe for partier, som stiller op for første gang. Loven kræver, at bestemte erklæringer og årsrapporter efter revision præsenteres for Indenrigsministeriet⁵⁴. Derudover kan Folketings-grupper og løsgængere ansøge om støttemidler til

---

hjemmelige donationer". Desuden står der i paragraf 212 i [ODIHR og Venedigkommissionens retningslinjer for lovgivning om politiske partier, 2. udgave](#) fra 2020, at "der bør lovgives strikt om anonyme pengegaver, også med en grænse på det samlede tilladte beløb for alle anonyme pengegaver. Lovgivningen bør begrænse det samlede beløb til et rimeligt niveau for at sikre, at anonyme givere ikke kan udøve utilladelig indflydelse."

⁴⁹ [Rapporten](#) findes på dansk.

⁵⁰ [Rapporten](#) i 2015 fra udvalget for åbenhed om partifinansiering bemærkede, at "i de senere år har politiske partier modtaget bidrag fra en ny type interessegruppe, nemlig såkaldte foreninger, som ikke er umiddelbart kendte i offentligheden for andre aktiviteter end disse bidrag til politiske partier. [...] Der har været en debat i de seneste år om, hvorvidt de nuværende regler tillader foreninger og enkeltpersoner at agere som mellemmand og videregiver bidrag til partier og dermed hjælpe med at skjule identiteten på giveren for offentligheden, uden at partiet aktivt bidrager til at dølge denne."

⁵¹ Frihedsbrevets [journalister](#) tilbød repræsentanter for flere politiske partier pengegaver på 50.000 kroner gennem stråmænd, som krævede at forblive anonym og indebar at finde måder at undgå at offentliggøre giverens navn. Kun få politikere og medlemmer af deres personale afviste dette tilbud.

⁵² [Retssikkerhedsrapporten](#) fra 2022 nævner, at "yderligere tiltag for at håndtere gentagne gaver i finansieringen af politiske partier blev annonceret af regeringen, men der blev ikke fastlagt nogen konkret køreplan for deres vedtagelse". Rapporten anbefaler, at de danske myndigheder bør "vedtage ny lovgivning om finansiering af politiske partier, som forholder sig til problematikken med gentagne og anonyme pengegaver og indfører straffe for brud på reglerne i rammeværket for de politiske partier".

⁵³ I 2022 havde de politiske partier og de uafhængige kandidater ret til 34,75 kroner per stemme baseret på resultatet ved det forudgående Folketingsvalg og henholdsvis 5 og 7,75 kroner ved regional- og kommunalvalg. (For at have ret til støtte skulle de opnå mindst 500 stemmer ved regionalvalg og i København og i øvrigt 100 stemmer ved kommunalvalg.) I alt [modtog](#) partierne 123 millioner kroner (inkl. Færøerne og Grønland).

⁵⁴ Ansøgningerne skulle indsendes før udgangen af det år, som der søgtes midler til, og indeholde en erklæring med oplysning om de forventede mindsteudgifter i forbindelse med politiske aktiviteter for kalenderåret. Årsrapporter skal

deres aktiviteter såsom løn og reklame for Folketings-aktiviteter og -møder, men disse midler må ikke bruges på valgkampen⁵⁵. Dog påpegede nogle af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere, at nogle partier måske bruger Folketings-personale eller -midler tiltænkt reklamer på valgkampen på baggrund af de begrænsede krav om åbenhed.

ODIHR's hold af valgobservatører fik oplyst, at Indenrigsministeriet havde forberedt ændringer af den relevante lovgivning for at øge grænserne for de politiske partiers, kandidaters og kandidatlisters berettigelse til støttemidler, men disse ændringer er endnu ikke blevet vedtaget⁵⁶. Kun de, der opnår repræsentation i Folketinget (eller i Regionsrådet eller Kommunalbestyrelsen) eller kommer tæt på valgtærsklen, vil kunne opnå midler, hvis ændringerne vedtages⁵⁷. De fleste af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere støttede ændringsforslaget til lovgivningen og bemærkede, at der har været flere tilfælde af, at partier uden betydelig opbakning i befolkningen har deltaget ved valg uden andet formål end at opnå støttemidler. Trods målet om at hindre sådanne praksisser vil en tærskel, som sættes for højt, kunne give en ulempe til små partier og hindre udviklingen af nye partier.

B. UDGIFTER

Der er ikke fastsat nogen udgiftsgrænse for kandidaterne under valgkampen. Politiske partier kan bruge offentlige midler på valgkampen, idet anvendelsesområdet for det tilladte forbrug bredt defineres som "politisk aktivitet"⁵⁸. Loven kræver, at udgifterne medtages i årsrapporter indsendt af de politiske partier, men kræver ikke udgifterne til valgkamp adskilt fra partiets generelle udgifter⁵⁹. Eftersom formatet på disse årsrapporter mangler detaljeringsgrad, er de sociale mediers oversigter over reklamer de eneste instrumenter, som offentligheden og medierne har til delvist at kunne måle reklameudgifterne⁶⁰. Disse mangler gør, at valgets interessenter mangler mekanismer til at forstå omfanget af valgkampsudgifter, og det mindsker i det hele taget åbenheden.

Man bør overveje at indføre grænser for politiske partiers og kandidaters modtagne pengegaver og afholdte udgifter.

---

indsendes til Indenrigsministeriet før udgangen af det år, der søges om midler til. Desuden skal en erklæring fra en statsautoriseret revisor bekræfte, at mindsteudgifterne i det seneste kalenderår svarer til udgifterne, som erklæringen specificerer.

⁵⁵ I 2019 [modtog](#) partierne i Folketinget 205 millioner kroner og i 2020 fik de i alt 215 millioner kroner. Grundbeløbet for Folketings-grupper (med mindst fire medlemmer af Folketinget) var 324.568 kroner i 2022, og hertil kommer særbeløb. Disse penge kræves ikke brugt i årets løb og kan opsamles. Partier og bevægelser valgt til Europaparlamentet kan også søge om midler til at fremme EU-debatten og -oplysningen i Danmark. Der afsættes ikke offentlige midler til Europaparlamentsvalget andet end indirekte i form af gratis adgang for kandidaterne til de offentlige medier.

⁵⁶ Indenrigsministeriet indsendte [ændringerne](#) til Folketinget 30. marts 2023.

⁵⁷ En rapport blev formuleret af udvalget om Folketingets procedureregler, offentliggjort 11. maj 2022 og fremsendt til Indenrigsministeriet for at gøre et lovforslag klar, som blev [offentliggjort](#) juni 2022 og genstand for offentlig debat. De foreslåede alternative tærskler var 3,2/175 af alle stemmer ved det seneste Folketingsvalg eller 2/175 af alle stemmer ved Folketingsvalg og repræsentation i mindst ét regionsråd eller tre kommunalbestyrelser ved valg afholdt før det seneste Folketingsvalg.

⁵⁸ Støttemidler kan mest bruges til at støtte kandidater eller sprede bestemte politiske synspunkter, oprette og drive organisationer og samarbejde med andre organisationer.

⁵⁹ I 2020-rapporterne, som også omfatter 2019, præsenterede de fleste politiske partier valgkampsudgifterne adskilt fra andre aktiviteter.

⁶⁰ De eneste kilder til detaljeret information er [Google politisk reklame](#) og [Facebook](#) (og Instagram) reklameoversigt (Ad Library). Et uafhængigt [website](#) analyserede midler brugt på sociale medier gennem Facebooks reklamekampagne og fremhævede, at de fleste reklamer mellem 1. oktober og 1. november blev betalt af Det konservative Folkeparti (3,8 millioner kroner) og Liberal Alliance og Venstre (omkring 3 millioner kroner hver) og Socialdemokratiet (2,7 millioner kroner).

De politiske partiers hovedkvarterer, dets lokalafdelinger såvel som kandidaterne selv kan afholde udgifter. De fleste repræsentanter for politiske partier, som ODIHR's hold af valgobservatører mødtes med, sagde, at partiernes centrale afdelinger afholdt de største udgifter for at fremme lederskabet og partiet landet over. Nogle af ODIHR-valgobservatøernes samtalepartnere forklarede, at lokalafdelinger og kandidater også finansierer deres egen valgkamp, men at den centrale partiorganisation ikke kontrollerer deres indkomster og udgifter, hvilket mindsker muligheden for at holde de centrale partistrukturer til ansvar og strider mod god international praksis⁶¹. Ifølge ODIHR's hold af valgobservatører gik de fleste udgifter til reklamer på sociale medier, på print og digitalt, og de bemærkede også, at dette valg ikke var dyrere end de foregående.

Loven kræver ikke afrapportering om udgifter afholdt på et partis vegne eller til fremme af et parti uden partiets vidende, hvilket kan lette bidrag fra tredjeparter. Flere af ODIHR-valgobservatøernes samtalepartnere påpegede, at tredjeparter – heriblandt virksomheder og fagforbund, som traditionelt støtter politiske partier – indirekte kan afholde udgifter i forbindelse med valgkampen uden noget krav om at oplyse dem som pengegaver eller udgifter, hvilket mindsker åbenheden omkring den politiske finansiering⁶². Hertil kommer, at samtalepartnere beskrev kampagner til støtte for bestemte emner tæt forbundet til et politisk parti uden nogen direkte henvisning til partiet, hvilket også kan regnes for en udgift til valgkampen afholdt af en tredjepart.

For at øge åbenheden omkring og ansvaret for finansieringen af valgkampen, bør myndighederne overveje at lovgive om tredjeparters kampagner, heriblandt entiteter tilknyttet politiske partier, og definere relevante betingelser for tredjeparters kampagner under valgkampen og for afrapporterings- og straffemekanismer.

C. INDRAPPORTERING OG REDEGØRELSE

Der er ingen krav til kandidaterne om at offentliggøre økonomiske rapporter i forbindelse med valgkampen undervejs eller efter valget, hvilket udfordrer god international praksis⁶³. Politiske partier med deltagelse i de seneste Folketings- eller Europaparlamentsvalg skal kun indsende årsrapporter til Folketinget, hvad angår deres landsorganisationer⁶⁴. Uafhængige kandidater afkræves ikke afrapportering om pengegaver, medmindre de modtager offentlig støtte⁶⁵. Ifølge PPAA [uklar reference: derfor ikke oversat.SH] bør de politiske partiers årsrapporter omfatte kategoriserede indtægter og

⁶¹ Paragraf 44 i [Venedigkommissionens kodeks for god praksis på området for politiske partier](#) fastslår, at "ethvert politisk parti bør i sine statutter medtage mekanismer til revision af dens konti på national niveau og for revisionsopsyn med de regionale og kommunale niveauer".

⁶² Paragraf 220 i [ODIHR og Venedigkommissionens retningslinjer for lovgivning om politiske partier, 2. udgave](#), fra 2020 bemærker, at "det er vigtigt, at nogle former for lovgivning – med tilsvarende forpligtelser og begrænsninger, som gælder partier og partikandidater – udstrækkes til tredjeparter, som er involverede i valgkampen, for at sikre åbenhed og ansvarsstillelse".

⁶³ Artikel 14 i [Europarådets.SH] anbefaling: [Recommendation Rec\(2003\)4](#) fremhæver, at "stater bør kræve særskilte oversigt ført over alle udgifter, både direkte og indirekte, på valgkamp, hvad angår hvert enkelt politisk parti, hver enkelt kandidatliste og hver enkelt kandidat". Paragraf 259 i ODIHR og Venedigkommissionens retningslinjer for lovgivning om politiske partier bemærker, at "rapporter om valgkampsfinansiering bør indsendes rettidigt til rette myndigheder efter valget, dog med en rimelig tidsfrist, der tillader partierne at indsamle data, regninger, oplysninger og tilbagebetaling af lån osv."

⁶⁴ Ændringerne forberedt af Indenrigsministeriet i 2022 vil, hvis de vedtages i Folketinget, kræve af individuelle kandidater såvel som partidistrikternes organisationer og andre lokale organisationer, som hverken er regionale eller kommunale, at afrapportere om pengegaver over den lovlige tærskel i adskillige tilstødende situationer, også når de ikke modtager offentlige støttemidler, hvor der ikke allerede er lovkrav på plads. Distriktsorganisationer defineres som partiorganisationen på det niveau, hvor kandidaterne udpeges til Folketingsvalget.

⁶⁵ De skal indsende en erklæring indeholdende pengegaver modtaget over erklæringsgrænsen og totalt anonyme pengegaver til Indenrigsministeriet, så disse kan offentliggøres på ministeriets hjemmeside. Ingen kandidater var underkastet disse procedurer idet foregående Folketing.

udgifter, årsbalance opsummeret i kategorier, alle individuelle pengegaver over 22.200 kroner, det totale beløb fra anonyme pengegaver såvel som oplysninger om uacceptable anonyme donationer tilbagesendt til giveren eller videre til Indenrigsministeriet⁶⁶.

Rapporterne dække skatteåret fra 1. januar til 31. december og skal indsendes senest ved udgangen af det følgende år, hvilket kan føre til en meget lang periode, før oplysningerne om indtægter og udgifter præsenteres for offentligheden. Der findes ingen afrapporteringskrav for partiernes regionale og lokale organisationer, som ikke modtager offentlig støtte⁶⁷. Partiernes årsrapporter skal kun oplyse, hvilke pengegaver til kandidater der blev indrapporteret til regionsrådene⁶⁸.

Valgmyndighederne kan overveje at beslutte, at årsrapporterne skal medtage alle indtægter og udgifter på alle partiniveauer og for alle kandidaters vedkommende. Hertil kan man afkorte tidsfristen for at indsende og offentliggøre årsbalancerne for at øge åbenheden og relevansen af afrapporteringsmekanismen.

Rapporteringsystemet præsenterer ikke tydeligt partiernes og kandidaternes indtægter og udgifter til valgkampen adskilt fra den årlige finansiering og pengeforbrug. Lovgivningen pålægger ikke detaljerede og udspecificerede rapporteringskrav, hvilket mindsker åbenheden. Derudover foreligger der ikke en rapporteringsskabelon til sikring af ensartethed og strømning af rapporter⁶⁹. En statsautoriseret revisor skal gennemgå årsrapporterne i overensstemmelse med ”god revisionspraksis”, og denne bør ikke være partimedlem og heller ikke have finansielle interesser i partiet.

For at sikre ensartet rapportering af valgkampøkonomien, kan valgmyndighederne bibringe en detaljeret og udspecificeret skabelon til årsrapporterne. Hertil kommer, at valgkampens finansiering og udgifter bør præsenteres og detaljeres adskilt fra partiernes årlige indkomster og udgifter.

Adskilt fra årsrapporterne bør partier med Folketingsgrupper indsende rapporter om modtagen Folketings-støtte per 15. april⁷⁰.

---

⁶⁶ De følgende typer indkomst skal indrapporteres: offentlige støttemidler, medlemsafgifter, pengegaver, indkomst fra renter og bidrag fra internationale organisationer, kollektive private foreninger, fagforeninger, erhvervsklubber, virksomheder, fonde og foreninger.

⁶⁷ Politiske partier regnes for foreninger, og der findes ingen særskilt lovgivning om oprettelse og drift af foreninger. Ifølge Indenrigsministeriet kræves der ikke generel revision af lokale organisationer. PPAA nævner kun, at kandidatlistene til regions- og kommunevalg, der ikke er berettigede til eller ikke ønsker at ansøge om støttemidler, skal afrapportere til regionsrådet eller kommunalbestyrelsen om modtagne beløb og returnerede pengegaver. 2015-rapporten fra udvalget for åbenhed om partifinansiering anbefalede, at ”der indføres revisionspligt for alle dele af partiet, såvel som for individuelle kandidater, der er blevet valgt”.

⁶⁸ Erklæringerne blev lagt op på regionernes [websites](#) inden for ”en rimelig periode”.

⁶⁹ I januar 2023 [offentliggjorde](#) Indenrigsministeriet en tjekliste for partiernes ansøgninger om støttemidler, herunder tips til at udfylde årsrapporterne.

⁷⁰ Disse er efterprøvede af Folketingets præsidium og [offentliggjort](#) på Folketingets hjemmeside. Der var ingen kommentarer til rapporter indsendt for 2020.

D. OVERBLIK

I strid med god international praksis holder ingen hertil indrettet institution opsyn med de politiske partiers og valgkampens økonomi⁷¹. Partiernes årsrapporter indsendes til Folketinget, men Folketinget har ikke pligt til at efterprøve og godkende dem⁷². Årsrapporterne offentliggøres af Folketinget, men der er ikke fastsat nogen tidsfrist for offentliggørelsen⁷³. Rigsrevisionen kan kræve af politiske partier, som modtager offentlige midler, redegør for deres økonomi for at efterprøve, om betingelserne for at modtage støtte er til stede, og om midlerne bruges, som de skal. Men ifølge repræsentanter for Rigsrevisionen har denne institution ikke påbegyndt nogen sådan revision i de seneste år, idet den ikke anså det for at have prioritet⁷⁴. Indenrigsministeriet modtager anmodninger fra partier om støttemidler på nationalt niveau og efterprøver deres støtteberettigelse, men efterprøver ikke den indsendte dokumentation⁷⁵. I praksis sker efterprøvelsen ved at se på de politiske partiers årsrapporter⁷⁶. Flere af ODIHR-valgobservatørernes samtalepartnere understregede behovet for en dertil indrettet institution til at holde indgående opsyn med partiernes og valgkampens økonomi.

I overensstemmelse med internationale standarder bør en særskilt institution med tilstrækkeligt personale og ressourcer oprettes for at holde opsyn med de politiske partiers og kandidaternes økonomi.

GPPA [uklar reference: derfor ikke oversat.SH] omfatter straf i form af en bøde eller op til fire måneders fængsel for falske udsagn i erklæringer i forbindelse med ansøgning om eller brug af offentlige midler. PPAA straffer med en bøde eller fængsel i op til fire måneder, hvis kravet om at tilbagesende anonyme pengegave over den fastsatte tærskel ikke efterleves, eller hvis der indsendes forkerte eller utilstrækkelige oplysninger om anonyme pengegaver, der er modtaget og tilbagesendt, og hvad angår sanddrueligheden af oplysningerne i årsrapporterne. Bøder gælder også for utilladte offentliggørelser af informationer om ansatte undtagne fra at betale bidrag og om, hvem der har ansøgt om en sådan undtagelse. Partiorganisationerne kan ifalde strafansvar i henhold til straffeloven eksempelvis for ikke at indsende årsrapporterne. Loven foreskriver ikke straffe for ikke at indsende årsrapporter⁷⁷. Kriminalefterforskning kan opstartes af politiet på baggrund af en klage eller på politiets eget initiativ. Men fordi partierne ikke afkræves offentliggørelse af detaljerede oplysninger om deres udgifter, heller ikke fra offentlige midler, er muligheden begrænset for at fremsætte klager indeholdende relevante oplysninger.

---

⁷¹ Artikel 14 i [Europarådets.SH] [Recommendation Rec\(2003\)4](#) fastslår, at ”staterne bør sikre uafhængigt opsyn med finansieringen af politiske partier og valgkampe” og ”det uafhængige opsyn bør omfatte tilsyn med de politiske partiers konti og udgifter til valgkampe såvel som til præsentation og publikationer”.

⁷² Paragraf 263 i [ODIHR og Venedigkommissinens retningslinjer for lovgivning om politiske partier](#) fra 2020 fremhæver, at ”åbenheden i afrapporteringen kræver offentliggørelse i tide af partiernes økonomiske rapporter” og tilføjer, at ”opfyldelsen af dette krav nødvendiggør, at rapporter indeholder tilstrækkelige detaljer til at være brugbare og forståelige for den generelle offentlighed”.

⁷³ Rapporterne offentliggøres på Folketingets [website](#).

⁷⁴ Rigsrevisionen fastlægger den årlige revisionsplan, som omfatter revisionsprioriteterne.

⁷⁵ Et politisk parti skal indsende en erklæring, hvori partiet anslår, hvor mange midler det vil bruge i det givne år. Midlerne skal bruges i løbet af det kalenderår, de er ansøgt til.

⁷⁶ Indenrigsministeriet informerede ODIHR's hold af valgobservatører om, at der ikke er nogen klager forbundet med utilbørlig brug af støttemidler på centralt niveau.

⁷⁷ Lovforslaget forberedt af Indenrigsministeriet vil kriminalisere manglende indsendelse af årsrapporter.

VIII. VALGOBSERVATION

Folketingsvalgloven tager ikke højde for borger- eller international observation, hvilket er i uoverensstemmelse med paragraf 8 i OSCE's Københavnsdokument fra 1990⁷⁸. Lovgivningen fastslår dog, at afstemnings- og stemmetællingsprocedurerne er åbne for den almene offentlighed. ODIHR's hold af valgobservatører blev godt modtaget og stødte ikke på hindringer for dets observation.

De juridiske rammer bør udtrykkeligt garantere adgangen for borgere og internationale observatører til alle stadier af valgprocessen.

IX. ANBEFALINGER

Disse anbefalinger fremsat igennem den samlede tekst fremsættes for at styrke valgførelsen i Danmark og få dem helt i overensstemmelse med OSCE-forpligtelserne og andre internationale forpligtelser og standarder for demokratiske valg. OSCE's ODIHR står klar til at bistå myndighederne i yderligere forbedring af valgprocessen og opfølgning på anbefalingerne i denne og tidligere rapporter.

1. Loven bør bibringe effektive løsninger i tide på valgklager under hele processen, også på klager over kandidatregistreringen og valgkampen. I overensstemmelse med god international praksis bør man indføre prøvelse ved domstolene af valgklager i sidste instans.
2. For at sikre stemmernes lige vægtning, bør valgmyndighederne gennemgå reglerne for mandatfordeling.
3. Man kan overveje at sikre ensartethed i præsentationen af kandidaterne på stemmesedlen. Ændrer man ikke denne, bør man overveje at oplære vælgerne yderligere i stemmesedlens sammensætning og de politiske partiers forskellige tilgange til denne.
4. Restriktioner i Grundloven på stemmeretten og valgbarheden baseret på kognitive eller psykosociale handicap bør gennemgås i overensstemmelse med internationale standarder.
5. For fuldt ud at støtte politisk pluralisme og foreningsfrihed i overensstemmelse med god international praksis bør valgmyndighederne overveje muligheden af at lade vælgerne underskrive støtteerklæringer for mere end et enkelt politisk parti eller en enkelt uafhængig kandidat.
6. Myndighederne kan overveje at fjerne alle kriterier for ikke-valgbarhed baseret på tidligere domfældelser. Hvis sådanne kriterier vedvarer med at gælde, bør de defineres præcist.
7. For at lette alle vælgeres meningsfulde deltagelse bør partierne opmuntres til at gøre deres programmer, valgkampmateriale og budskaber tilgængelige i formater, der fungerer for mennesker med forskellige handicap. Partierne kan også starte programmer for at give mennesker med handicap meningsfulde muligheder for at stille op som kandidater.

---

⁷⁸ Paragraf 8 i [OSCE's Københavnsdokument](#) fra 1990 understreger, at "deltagerstaterne bør overveje, at tilstedeværelsen af observatører, såvel uden- som indenlandske, kan styrke valgprocessen for stater, hvor valg finder sted. De inviterer derfor observatører fra andre OSCE-deltagerlande".

8. For at undgå utilladelig indflydelse fra ukendte kilder og styrke åbenheden om finansieringen af valgkampen og partierne bør man overveje en striks regulering af anonyme bidrag og kræve redegørelse for bidrag over et lille, symbolsk beløb.
9. Man bør overveje at indføre begrænsninger for partiernes og kandidaternes indtægter og udgifter.
10. For at øge åbenheden og forklarligheden omkring valgkampsfinansieringen bør myndighederne overveje at regulere tredjeparters deltagelse i valgkampen, heriblandt entiteter tilknyttet politiske partier, og definere relevante betingelser for tredjeparters deltagelse i valgkampen og for rapporterings- og straffemekanismer.
11. Valgmyndighederne kan overveje at lade årsrapporter omfatte information om alle indtægter og udgifter på alle partiniveauer og for alle kandidater. Hertil kan valgmyndighederne for at øge åbenheden og relevansen af rapporteringsmekanismen forkorte tidsfristen for at indsende og offentliggøre årsopgørelserne.
12. For at sikre ensartet afrapportering om finansieringen af valgkampen kan valgmyndighederne bibringe en detaljeret og specificeret skabelon til årsrapporterne. Desuden bør valgkampens indtægter og udgifter præsenteres og udspecificeres adskilt fra partiets årlige indtægter og udgifter.
13. I overensstemmelse med internationale standarder bør en dertil indrettet institution med tilstrækkeligt personale og ressourcer udpeges til at holde opsyn med de politiske partiers og kandidaternes finanser.
14. De juridiske rammer bør udtrykkeligt garantere borgernes og internationale observatørers adgang til alle stadier af valgprocessen.

BILAG: SLUTRESULTATER

	Antal stemmer	Procent	
Stemmeberettigede vælgere	4.269.048	–	
Fremmøde*	3.592.822	84,1	
Ugyldige stemmer	58.871	1,6	
Gyldige stemmer	3.533.951	98,4	

Parti	Antal stemmer	Procent	Antal sæder*
Socialdemokratiet	971.995	27,5	50
Venstre	470.546	13,3	23
Moderaterne	327.699	9,3	16
Socialistisk Folkeparti	293.186	8,3	15
Danmarksdemokraterne – Inger Støjberg	286.796	8,1	14
Liberal Alliance	278.656	7,9	14
Det Konservative Folkeparti	194.820	5,5	10
Enhedslisten – De Rød-Grønne	181.452	5,1	9
Radikale Venstre	133.931	3,8	7
Nye Borgerlige	129.524	3,7	6
Alternativet	117.567	3,3	6
Dansk Folkeparti	93.428	2,6	5
Frie Grønne	31.787	0,9	–
Kristendemokraterne	18.276	0,5	–
Uafhængige kandidater	4.288	0,1	–
	3.533.951	100	175

* ud af de 179 sæder (inkl. Færøerne og Grønland)

OM ODIHR

Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (ODIHR) er OSCE's vigtigste institution til at bistå medlemslandene i at "sikre fuld respekt for menneskerettighederne og grundlæggende friheder, med at efterleve retsstatlige principper, fremme demokratiske principper og [...] opbygge, styrke og beskytte demokratiske institutioner såvel som at fremme tolerance i hele samfundet" (topmødet i Helsinki 1992). Dette betragtes som OSCE's menneskelige dimension.

ODIHR med base i Warszawa i Polen blev dannet som Kontoret for Frie Valg på topmødet i Paris 1990 og påbegyndte sit virke i maj 1991. Et år senere ændredes institutionens navn for at afspejle et udvidet mandat, som omfattede menneskerettigheder og demokratisering. I dag har institutionen over 150 ansatte.

ODIHR er det førende agentur i Europa på området **valgobservation**. Hvert år koordinerer og organiserer institutionen udsendelsen af tusindvis af observatører til at vurdere, hvorvidt valg afholdt i OSCE-området gennemføres i overensstemmelse med både OSCE-forpligtelserne, andre internationale forpligtelser og standarder for demokratiske valg samt den nationale lovgivning. Institutionens unikke metodik bibringer en dybtgående indsigt i hele valgprocessen. ODIHR hjælper ved brug af støtteprojekter deltagerlandene med at forbedre deres valgrammer.

ODIHR's **demokratiseringsaktiviteter** omfatter: retssikkerhed, lovgivningsstøtte, demokratisk forvaltning, migration og fri bevægelighed samt kønnenes ligestilling. ODIHR gennemfører en række målrettede støtteprojekter hvert år for at udvikle de demokratiske strukturer.

ODIHR bistår også deltagerlandene med at leve op til deres forpligtelser for at fremme og beskytte **menneskerettigheder** og **grundlæggende friheder** i overensstemmelse med OSCE-forpligtelserne i den menneskelige dimension. Dette opnås ved at arbejde med forskellige partnere for at fremhjelpe samarbejde, opbygge kapacitet og bibringe ekspertise på temaområder, som omfatter menneskerettighederne i terrorbekæmpelse, styrkelse af menneskeretsbeskyttelsen af handlede mennesker, oplæring og træning i menneskerettigheder, overvågning og indrapportering af menneskerettigheder samt kvinders menneskerettigheder og sikkerhed.

På feltet **tolerance** og **ikke-diskrimination** støtter ODIHR deltagerlandene i deres modsvar på hadforbrydelser og tilfælde af racisme, fremmedhad, antisemitisme og andre former for intolerance. Institutionens aktiviteter omkring tolerance og ikke-diskrimination fokuserer på følgende områder: lovgivning, træning i retshåndhævelse, overvågning og afrapportering af samt opfølgning på hadmotiverede forbrydelser og hændelser såvel som læringsaktiviteter for at fremme tolerance, respekt og gensidig forståelse.

ODIHR rådgiver deltagerlande om deres **roma- og sintipolitikker**. Institutionen fremmer kapacitetsopbygning og netværk i roma- og sintisamfund og opmuntrer til romaers og sintiers deltagelse som repræsentanter i politiske organer.

Alle ODIHR's aktiviteter gennemføres i tæt samkøring og samarbejde med OSCE's deltagerlande, OSCE's andre institutioner og arbejde i felten såvel som med andre internationale organisationer.

Mere information forefindes på vores hjemmeside: www.osce.org/odih.